

ТИМЧИШИН К. В.,

здобувач

(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.9 (477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.49>

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАПРЯМИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Наукова публікація присвячена дослідженню адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні, а також визначенню перспективних напрямів їх удосконалення.

Зазначається, що ключову роль в протидії загрозам національній біологічній та екологічній безпеці відіграють суб'єкти владних повноважень органів публічної адміністрації, юридичні та фізичні особи, які в силу своєї діяльності виконують відповідні функції. Враховуючи особливу важливість оперативного та ефективного реагування на загрози біологічній та екологічній безпеці, діяльність перелічених суб'єктів детально регламентована на рівні законів та відомчих підзаконних нормативно-актів. Проте, сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні є задовільним, що обумовлено, у тому числі, розпорошеністю законодавства, низьким рівнем фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності вказаних суб'єктів тощо.

Формулюється висновок про те, що важливим кроком для вдосконалення системи суб'єктів, що забезпечують екологічну та біологічну безпеку в Україні, є прийняття перспективного Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист», в якому передбачено формування чіткої архітектури управління, визначено повноваження та функції кожного з суб'єктів біобезпеки, запроваджено стандартизовані процедури взаємодії, моніторингу, реагування та контролю. Запропонований механізм правового регулювання діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки дозволить уникнути дублювання функцій, підвищить ефективність розподілу ресурсів і забезпечить скоординовані дії у ситуаціях, що потребують оперативного втручання.

Таким чином, перспективний закон «Про біологічну безпеку та біологічний захист» сформує сучасну, комплексну та взаємопов'язану систему суб'єктів, яка гарантуватиме екологічну та біологічну безпеку на національному рівні, підсилить інституційну спроможність держави та сприятиме ефективному виконанню міжнародних зобов'язань України у сфері біобезпеки й біозахисту.

Ключові слова: суб'єкти, адміністративно-правові засади, публічне управління, адміністрування, екологічна безпека, біологічна безпека, біологічний захист, функції, повноваження, координація.

Tymchyshyn K. V. Subjects ensuring biological and environmental security in Ukraine: administrative and legal principles of activity and directions for their improvement

The scientific publication is devoted to the study of the administrative and legal principles of the activities of the entities responsible for ensuring biological

and environmental security in Ukraine, as well as to identifying promising directions for their improvement.

It is noted that a key role in counteracting threats to national biological and environmental security is played by public administration bodies vested with governmental authority, along with legal and natural persons who, by virtue of their activities, perform relevant functions. Considering the particular importance of prompt and effective response to threats to biological and environmental security, the activities of the listed entities are strictly regulated at the level of laws and departmental subordinate regulatory acts. However, the current state of administrative and legal regulation of the activities of entities ensuring environmental and biological security in Ukraine is only satisfactory. This is due, among other things, to the fragmentation of legislation, low levels of funding, and insufficient material and technical support for the activities of the mentioned entities.

It is concluded that an important step towards improving the system of entities ensuring environmental and biological security in Ukraine would be the adoption of a prospective Law of Ukraine «On Biological Security and Biological Protection», which would provide for the formation of a clear governance architecture, define the powers and functions of each biosafety entity, and introduce standardized procedures for interaction, monitoring, response, and control. The proposed mechanism of legal regulation of the activities of entities ensuring environmental and biological security would avoid duplication of functions, improve the efficiency of resource distribution, and ensure coordinated action in situations requiring urgent intervention.

Thus, the prospective Law «On Biological Security and Biological Protection» would form a modern, comprehensive, and interconnected system of entities that will guarantee environmental and biological security at the national level, strengthen the institutional capacity of the state, and contribute to the effective implementation of Ukraine's international obligations in the field of biosafety and biosecurity.

Key words: *entities, administrative and legal principles, public administration, management, environmental security, biological security, biological protection, functions, powers, coordination.*

Актуальність теми. Існуюча система забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні стикається з рядом нових викликів та загроз, серед яких: глобальне потепління, повномасштабна війна російської федерації проти України, поширення нових вірусів та інших патогенних мікроорганізмів, а також інші негативні процеси та явища. Ключову роль в протидії загрозам національній біологічній та екологічній безпеці відіграють конкретні суб'єкти, а саме, суб'єкти владних повноважень органів публічної адміністрації, юридичні та фізичні особи, які в силу своєї діяльності виконують відповідні функції. Враховуючи особливу важливість оперативного та ефективного реагування на загрози біологічній та екологічній безпеці, діяльність перелічених суб'єктів детально регламентована на рівні законів та відомчих підзаконних нормативно-актів. Проте, сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні є задовільним, що обумовлено, у тому числі, розпорошеністю законодавства, низьким рівнем фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності вказаних суб'єктів тощо.

Вищезазначене обумовлює актуальність, а також теоретичну та практичну значимість дослідження адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні, а також визначення перспективних напрямів їх удосконалення.

Питання екологічної та біологічної безпеки України досліджували такі відомі вчені як О.І. Дребот, А.І. Парфенюк, О.С. Дем'янюк, Г.М. Чоботько, О.В. Тертична, В.В. Бородай, Л.Ю. Симочко, П.А. Перейра, Л.А. Глущенко, І.І. Гуменюк, В.О. Цвігун, І.В. Безноско, А.М. Лішук, Н.В. Карачинська, Н.А. Косовська, А.В. Запталова, Д.О. Яковенко та інші [1].

Різні аспекти публічного управління, адміністрування та правового регулювання у сфері забезпечення біологічної та екологічної безпеки досліджували: В. Андрейцев, Н. Барбашова, І. Дмитренко, В. Завгородня, О. Заржицький, Т. Коваленко, Т. Оверковська, О. Піддубний, Л. Струтинська-Струк, О. Хіміч, О. Шамсутдінов та інші відомі науковці.

Проте, адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні ще не були предметом окремого дослідження, що актуалізує необхідність підготовки даної публікації.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні, а також визначення перспективних напрямів їх удосконалення.

Методологія даної публікації включає класичне поєднання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження. В процесі дослідження також активно застосовуються провідні наукові підходи: антропологічний, цивілізаційний, телеологічний, синергетичний тощо.

Результати дослідження. Суб'єктами забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні є всі органи державної влади, місцевого самоврядування, установи, організації та фахівці, які мають повноваження чи обов'язки щодо запобігання біологічним і екологічним загрозам, контролю їх поширення та реагування на надзвичайні ситуації.

На державному рівні ключову роль відіграють Кабінет Міністрів України, профільні міністерства та їх спеціалізовані служби, зокрема Міністерство охорони здоров'я з Центром громадського здоров'я, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Держпродспоживслужба, Державна служба з надзвичайних ситуацій, а також силові відомства – Міноборони, МВС, Національна поліція та Нацгвардія, які забезпечують протидію біологічним загрозам і захист стратегічних об'єктів. Міністерство освіти і науки відповідає за дотримання норм біобезпеки в наукових установах і лабораторіях.

Місцеві органи влади – місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування – організовують заходи біобезпеки на території громади, здійснюють моніторинг стану довкілля та здоров'я населення, а також реагують на локальні інциденти біологічного чи екологічного характеру.

Важливими суб'єктами забезпечення екологічної та біологічної безпеки є установи, організації та підприємства, діяльність яких пов'язана з біологічними факторами ризику: медичні й ветеринарні заклади, лабораторії, науково-дослідні інститути, підприємства харчової, фармацевтичної та біотехнологічної промисловості, аграрні підприємства, а також об'єкти інфраструктури, що впливають на стан довкілля, такі як водоканали чи очисні споруди.

До безпосередніх виконавців (суб'єктів) системи забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні належать відповідні фахівці – епідеміологи, бактеріологи, вірусологи, ветеринарні лікарі, фітосанітарні інспектори, екологи, фахівці цивільного захисту та відповідальні за біобезпеку в лабораторіях.

Екологічне законодавство України також визнає громадян і громадські організації важливими суб'єктами забезпечення екологічної та біологічної безпеки, оскільки вони мають право та обов'язок сприяти охороні довкілля, проводити громадський контроль і виявляти порушення.

Таким чином, забезпечення біологічної та екологічної безпеки є комплексною діяльністю, у якій беруть участь усі рівні державних інституцій, спеціалізовані служби, наукові й виробничі організації, професійні фахівці та суспільство загалом.

Правовою основою діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні є Конституція України, Основи законодавства України про охорону здоров'я, Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України», Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності», Закон України від 25.06.1992 № 2498-XII «Про ветеринарну медицину», Закон України від 06.04.2000 № 1644-III «Про перевезення небезпечних вантажів», Закон України від

20.02.2003 № 549-IV «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища», Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX «Про систему громадського здоров'я», Закон України від 06.04.2000 № 1645-III «Про захист населення від інфекційних хвороб», Закон України від 18.01.2001 № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки», Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля», Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII «Про охорону атмосферного повітря», Закон України від 14.01.1998 № 15/98-ВР «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання», Закон України від 18.05.2017 № 2042-VIII «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV «Про захист тварин від жорстокого поводження», Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Закон України від 31.05.2007 № 1103-V «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», Закон України від 20.03.2023 № 2973-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля» (набере чинності через шість місяців з дня скасування чи припинення воєнного стану), Закон України від 01.12.2022 № 2804-IX «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією», Закон України від 20.06.2022 № 2320-IX «Про управління відходами».

Серед підзаконних актів, якими врегульована діяльність суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки, слід виділити: постанову Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» (постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2024 р. № 684 «Деякі питання функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем» набере чинності одночасно із Законом України від 20 березня 2023 р. № 2973-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля»), постанову Кабінету Міністрів України від 22 червня 1999 р. № 1109 «Про затвердження Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні», постанову Кабінету Міністрів України від 7 липня 2023 р. № 690 «Деякі питання забезпечення функціонування та ведення Державного електронного реєстру об'єктів підвищеної небезпеки», постанову Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667 «Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів», постанову Кабінету Міністрів України від 23 липня 2009 № 808 «Деякі питання проведення апробації (випробування) та реєстрації генетично модифікованих організмів сортів сільськогосподарських рослин», постанову Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод» тощо.

Також слід відзначити розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 № 1416-р «Про схвалення Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «єдине здоров'я» на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації» [2], розпорядження Кабінету Міністрів України № 1363-р від 20.10.2021 «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року» [3], Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації», яке введено в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021 [4], а також Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію біобезпеки та біологічного захисту» від 17.12.2021 № 668/2021 [5].

Крім того, діяльність уповноважених суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні регламентована великою кількістю відомих підзаконних

нормативно-правових актів, зокрема, наказами Міністерств, якими затверджені відповідні інструкції, порядки, стандарти у сфері екологічної та біологічної безпеки.

Великий масив нормативного матеріалу, а також часті зміни до вищеперелічених нормативно-правових актів, не сприяє дотриманню принципу правової визначеності, чіткому та однозначному розумінню суб'єктами своїх прав та обов'язків у сфері забезпечення екологічної та біологічної безпеки, а також часто призводить до появи колізій та прогалин в законодавстві.

З метою вирішення актуальних питань забезпечення біологічної безпеки та уніфікації нормативних приписів у вказаній сфері суспільних відносин в Україні розроблено проєкт Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист».

Зазначений проєкт розроблений Міністерством охорони здоров'я України з метою поетапного створення єдиної системи біологічної безпеки та біологічного захисту за принципами: законності, відповідальності, комплексності, оперативності та своєчасності реагування, превентивності, наукової обґрунтованості, відкритості та підзвітності, економічної оптимальності та доцільності, та «єдиного здоров'я». Вказаний перспективний Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади біологічної безпеки та біологічного захисту в Україні, задля збереження життя та здоров'я людей, тварин, рослин та дотримання екологічної безпеки [6].

Проєкт Закону «Про біологічну безпеку та біологічний захист» розроблено на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації», введеного в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021 [4], а також відповідно до пункту 366 Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, затвердженого розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 року № 137-р.

У пояснювальні записці до проєкту Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» зазначається, що біобезпека є однією з найважливіших складових екологічної та національної безпеки України. На сьогодні у державі існує тенденція до посилення негативного впливу біологічних чинників на людину, тварин, рослин, а також навколишнє природне середовище, можливість виникнення загроз біологічного походження, пов'язаних з імовірними негативними наслідками розвитку сучасних біотехнологій та синтетичної біології, міграційними процесами, транскордонними переміщеннями тварин та товарів, появою нових збудників емерджентних інфекцій, проявами біологічного тероризму, відсутністю чітко визначеної процедури провадження генетичноінженерної діяльності тощо [6].

Також у пояснювальній записці до вказаного проєкту підкреслено, що надзвичайно важлива роль у створенні системи біобезпеки належить контролю з боку держави за використанням біологічних агентів, лабораторній біобезпеці, колекційній діяльності зі штамами мікроорганізмів та унеможливленням їх витоку в навколишнє природне середовище. Крім того вказується, що усе більшої актуальності набуває питання створення єдиної комплексної системи біобезпеки та біозахисту, спрямованої на захист здоров'я людей, тварин та рослин за принципом «Єдине здоров'я» [6].

Прийняття Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» сприятиме адаптації національного законодавства та юридичної практики до права ЄС. Так, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання щодо охорони життя і здоров'я людей та тварин, запобігання поширенню на територію держави небезпечних інфекційних захворювань, вчасного реагування на спалахи небезпечних інфекційних хвороб, підвищення готовності до ризику спалахів високо патогенних хвороб, що відповідає зобов'язанням за статтями 426, 427 (п. «b», «d» ч. 1), 428 Угоди про асоціацію [7].

Проєктом Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» визначено правові, організаційні, економічні та соціальні засади біологічної безпеки та біологічного захисту в Україні. Перспективний закон вводить новий понятійний апарат визначаючи, серед іншого, такі поняття як, біологічна безпека; біосинтетична діяльність; біологічна небезпека; біологічний захист; біологічний ризик; біологічний токсин; біологічні агенти;

депозитарій мікроорганізмів; депонування штамів мікроорганізму; Перелік суб'єктів, які здійснюють роботи з біологічними агентами та біосинтетичну діяльність; суб'єкт діяльності з обігу біологічних агентів, суб'єкт біосинтетичної діяльності. Крім того, вказаний проєкт закону визначає уповноважений орган у сфері біологічної безпеки та біологічного захисту, суб'єктів правовідносин у сфері біологічної безпеки та біологічного захисту, визначає і розмежовує повноваження Кабінету Міністрів України, уповноваженого органу у сфері біологічної безпеки та біологічного захисту, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [6].

Окремо слід відзначити, що в проєкті Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» закріплено права і обов'язки органів публічної адміністрації, основи міжвідомчої взаємодії та розмежування владних повноважень, юридичних осіб публічного і приватного права, фізичних осіб у цій сфері, встановлює правові та організаційні засади здійснення державного контролю у сферах господарської діяльності, які можуть становити ризик для біологічної безпеки та біологічного захисту, передбачає запровадження комплексу заходів, спрямованих на забезпечення охорони та захисту людей, тварин, рослин і довкілля від дії небезпечних біологічних факторів, виявлення та мінімізацію біологічних загроз, оцінювання й ефективне управління біологічними ризиками [6].

Таким чином, прийняття проєкту Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» чітко визначить адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки, що сприятиме удосконаленню публічного управління та адміністрування у даній сфері суспільних відносин.

Позитивно оцінюючи в цілому текст вищезазначеного законопроекту, слід вказати на необхідність коригування його назви. Так, у назві вказаного перспективного закону вбачається зайвим словосполучення «та біологічний захист», адже біологічна безпека як загальне поняття в назві закону передбачає безумовно і засоби її забезпечення, тобто засоби біологічного захисту. Причому засоби біологічного захисту можуть бути як правими, так і суто технічними.

Прийняття Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» має надзвичайно важливе значення для гарантування національної безпеки, охорони здоров'я населення та стабільного функціонування держави в умовах глобальних біологічних загроз. Сучасний світ характеризується швидким поширенням інфекційних хвороб, появою нових патогенів, активним переміщенням людей і товарів, а також розвитком біотехнологій, що створює як можливості, так і ризики. Вказаний Закон дозволить сформувати цілісну систему державного управління у сфері біобезпеки, визначить чіткі механізми реагування на біологічні інциденти, встановить правила щодо роботи з небезпечними біологічними агентами та врегулює діяльність лабораторій, наукових установ і підприємств.

Особливе значення має також підвищення рівня готовності країни до можливих біологічних загроз, включно з природними епідеміями, техногенними аваріями, біотероризмом та використанням патогенів під час воєнних дій. Вказаний Закон покликаний створити нормативне підґрунтя для координації між органами влади, медичними закладами, силовими структурами та міжнародними партнерами, що забезпечуватиме швидке реагування і мінімізацію наслідків. Крім того, впровадження єдиних стандартів безпеки сприятиме контролю за переміщенням, зберіганням і використанням біологічних матеріалів, унеможливить їх незаконне поширення та підвищить рівень прозорості наукових і виробничих процесів.

Значущим аспектом є також посилення біозахисту на рівні суспільства й держави, включно з просвітницькою діяльністю, моніторингом інфекційних загроз, розвитком лабораторної мережі та системи епідеміологічного нагляду. Закон України «Про біологічну безпеку та біологічний захист» стимулюватиме впровадження сучасних технологій, протоколів безпеки і міжнародних стандартів, що зробить українську біобезпекову систему більш інтегрованою у світовий простір та відкриє нові можливості для співпраці з країнами-партнерами.

Зрештою, ухвалення цього нормативного акту створить основу для захисту здоров'я громадян, зменшення економічних втрат у випадку біологічних інцидентів та забезпечення стійкості держави в умовах потенційних загроз, що є ключовою умовою національної та глобальної безпеки.

Окремим напрямом удосконалення системи суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки є збільшення фінансування та матеріально-технічного забезпечення відповідних органів публічної адміністрації, які виконують відповідні функції, адже сучасні біологічні загрози вимагають наявності у фахівців високоякісної спеціалізованої техніки (вимірювальних приладів, пересувних лабораторій, якісного комп'ютерного обладнання тощо). Відповідні збільшені бюджетні видатки мають бути відображені у державному бюджеті. Не менше значення має розвиток міжнародного співробітництва у даній сфері та залучення міжнародних грантів на впровадження інноваційних заходів забезпечення екологічної та біологічної безпеки.

Висновки. Проведене дослідження адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні дає можливість сформулювати висновок про те, що важливим кроком для вдосконалення системи суб'єктів, що забезпечують екологічну та біологічну безпеку в Україні, є прийняття перспективного Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист», проєкт якого наразі перебуває у Верховній Раді України та очікує розгляду. Наявна нормативна база тривалий час була розпорошеною, що ускладнювало координацію між різними органами влади, науковими установами, підприємствами та медичними структурами. Перспективний закон формує чітку архітектуру управління, визначає повноваження та функції кожного з суб'єктів біобезпеки, запроваджує стандартизовані процедури взаємодії, моніторингу, реагування та контролю. Це дозволяє уникнути дублювання функцій, підвищує ефективність розподілу ресурсів і забезпечує скоординовані дії у ситуаціях, що потребують оперативного втручання.

Крім того, вказаний закон удосконалює механізми взаємодії між екологічними службами, медичними та ветеринарними установами, правоохоронними органами, лабораторіями та органами місцевого самоврядування. Така інтеграція створює можливість більш точного аналізу екологічних та біологічних ризиків, своєчасного виявлення загроз і формування єдиного інформаційного простору, що суттєво посилює здатність держави запобігати розповсюдженню небезпечних агентів та ефективно управляти біологічними інцидентами. Запропонований закон також стимулює модернізацію інфраструктури, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження сучасних методів моніторингу, що робить систему суб'єктів екологічної та біологічної безпеки більш професійною, стійкою та технологічно оснащеною.

Запровадження чітких правил щодо поводження з біологічними матеріалами, контролю за лабораторними дослідженнями, транспортуванням, утилізацією небезпечних речовин і реагуванням на інциденти створить умови для підвищення рівня екологічної безпеки, зменшить ризики для довкілля та здоров'я населення. Загалом, перспективний закон «Про біологічну безпеку та біологічний захист» покликаний сформувати сучасну, комплексну та взаємопов'язану систему суб'єктів, що гарантуватиме екологічну та біологічну безпеку на національному рівні, підсилуватиме інституційну спроможність держави та сприятиме ефективному виконанню міжнародних зобов'язань України у сфері біобезпеки й біозахисту.

Не менше значення має законодавче та адміністративно-правове забезпечення належного фінансування діяльності суб'єктів забезпечення екологічної та біологічної безпеки в Україні, що повинно знайти своє відображення в проєкті бюджету України на наступний рік.

Необхідність формулювання конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного національного законодавства щодо удосконалення адміністративно-правових засад діяльності суб'єктів забезпечення біологічної та екологічної безпеки в Україні з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду обумовлює перспективність подальшого дослідження даної теми.

Список використаних джерел:

1. Екологічна та біологічна безпека України: колективна монографія / за науковою редакцією О.І. Дребот, А.І. Парфенюк. Київ: Видавництво НУБІП України, 2022. 322 с.
2. Про схвалення Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «єдине здоров'я» на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 № 1416-р. Дата оновлення: 20.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-2019-p#Text> (дата звернення: 05.09.2025).
3. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1363-р від 20.10.2021. Дата оновлення: 20.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-p#Text> (дата звернення: 14.09.2025).
4. Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації: рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 р., введено в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021. Дата оновлення: 25.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018525-21#Text> (дата звернення: 21.09.2025).
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію біобезпеки та біологічного захисту: Указ Президента України від 17.12.2021 № 668/2021. Дата оновлення: 17.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668/2021#Text> (дата звернення: 01.10.2025).
6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про біологічну безпеку та біологічний захист». *Верховна Рада України*. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57476> (дата звернення: 02.10.2025).
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014. Дата оновлення: 14.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 15.10.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

